

ИЗЛАЗИ 15-ог и последњег дана сваког месеца на читавом табаку велике 4-не.

Рукописи пишу се г. Ђорђу Рајковићу уреднику, а предплата штампарии А. Пајевића у Нови Сад.

ГЛАС ИСТИНЕ

ЛИСТ ЗА ДУХОВНЕ БЕСЕДЕ, ЖИВОТОПИСЕ И СТАРИЈЕ

Уређује: ЂОРЂЕ РАЈКОВИЋ.

Цена је листу:
За Аустро-Угарску:
на целу годину 2 ф.
„ пола године 1 ф.
За Србију:
на целу годину 5 д.
„ пола године 2½ „
Из Србије пред-
плату прима В. Ва-
ложић у Београду.

Бр. 11.

У Новоме Саду 15. Јуна 1884.

Год. I.

ПРОПОВЕД,

КОЈУ ЈЕ ГОВОРИО ЈЕРЕЈ Светозар Пантелић на Благо-
вести О. Г. НА ПРВОЈ СВОЈОЈ ЛИТУРГИЈИ У СЕЛУ ЈАЗКУ,
КАО ТАМОШЊИ НОВОИЗБРАНИ ПАРОХ.

„Радуј се, благодатна! Господ је с
тобом, благословена си Ти међу же-
нама.“

Еванђ. Лука. Гл. I. ст. 28.

Благочестиви христјани! Из пресветлог двора бо-
жијег, где нема болести, ни печали, ни уздисаја; где нема
злобе и пакости; где нема кавге и ината, него, где је
вечно здравље, вечна радост и вечно појање, слетио је са
небеса на земљу у оно време у данашњи дан анђео пред-
статељ божији послан од Бога Оца к пречистој дјеви Ма-
рији и поздравио је овим пресветим и прерадостним по-
здравом: „Радуј се, благодатна! Господ је с тобом, благо-
словена си Ти међу женама.“ И рекао јој је: Зачећеш
и родићеш сина и наденућеш му име Исус. Он ће бити
велики и назваће се син највишега, и да ће му Господ
Бог престо Давида оца његова; и црковаће у дому Ја-
ковљеву вавек, и царству његовом не ће бити краја. (Лу-
ка Гл. I. ст. 28. 31. 32. 33.)

Са безгрешним анђелом предстатељем божијим по-
здрављамо те данас, царице небесна, и ми грешни и недо-
стојни: „Радуј се, благодатна! Господ је с тобом, благо-
словена си Ти међу женама. Радуј се, изворе радости;
радуј се сакровиште спасенија нашег; радуј се, невесто
неневестна!“

Царице небесна, која си са страхом и вером, али и с ра-
дости чула и примила анђелски поздрав, молим ти се у
смрењу, допусти мени недостојном, да са страхом и ве-
ром и радости моме духовном стаду о твој пресветом и
прерадостном поздраву проповедам, и благослови пресветом
твојом десницом, којом ћеш јединца божијег, сина твог
вазљубљеног, са још до тебе неосећаном и неуживаном
радости и љубави материнском на неоскврњене пречисте
груди твоје пригрити, — благослови, велим, да оно од
мене са страхом и вером и радости твој пресвети по-
здрав чује и да ми тврдо и стално поверује, да ћеш ти
родити давно обећаног спаситеља рода човечијег и да се
теби, од Бога оца поздрављена и обрадована, радује да-
нас анђелски сабор и човечији род.

Данашњи је дан, благоч. христјани, по род чове-
чији знатан и презнатан, радостан и прерадостан; јер је
данашњи дан почетак спасенија нашег; јер је у данаш-
њи дан послани од Бога оца анђео предстатељ божији бла-
говестио пречистој дјеви Марији, да ће од Духа света за-
чети и родити сина, који ће спасти род човечији од пра-
тачаског греха и обасјати га сунцем правде и истине бо-
жије; просветити га светлошћу разума божијег и божи-
је премудрости, и отворити му давно пред њим заговорене
рајске двери.

Ова блага вест анђела божијег колико је, благоч. хри-
стјани, пречисту дјеву Марију обрадовала, што је на-
шла толику милост у Бога, толико ју је и поплашила, јер
се она по превеликој и неизказаној смерности својој осе-
ћала недостојном, да роди спаситеља рода човечијег. Она
видевши анђела, поплаши се од речи његове и помисли:
„Какав би ово био поздрав.“ (Лука Гл. I. ст. 29.) Но
анђео божији рече јој: „Небој се Марија! Јер си нашла

милост у Бога.“ (Лука Гл. I. ст. 30.) А она одговори
анђелу: „Заповеђено је: Бојте се Бога сви свети његови!“
Но анђео јој и опет рекне: „Не бој се, Марија! Јер си
ти частнија од херувима и славнија од серафима. Господ
је нама Господ, а теби Господ и син. Радуј се дакле,
благословена међу женама!“ А она му на то одговори:
„Сва је моја радост бојати се Бога. За то си ти и слетио
к' мени што се ја бојим Бога; за то сам и нашла милост
у Бога, што се бојим Бога. Милост божија пребива од
века до века на онима, који се Бога боје. Треба дакле,
да се бојим Бога, да неизгубим милост његову.“

Ето, благоч. христјани, зашто је благоизволео Бог
отац, да се његов јединац роди од пречисте дјеве Мари-
је. Зато, што се она бојала Бога; што је проводила жи-
вот свој у страху божијем. А ко се боји Бога и прово-
ди живот свој у страху божијем, онај се чува од греха, оно-
га је дух сакрушен, а срце сакрушено и смирено, што је нај-
већа и најблагопријатнија жртва Богу. Дакле под чистим
од греха, сакрушеним и смиреним срцем приличило је
сину божијем, да се зачне; на побожним и страха божи-
јег препуним грудима приличило му је, да се одоји. Тво-
је је то срце, твоје су то груди, пуне меда и млека, пре-
чиста дјево Марија! Радуј се, благодатна! Господ је с
тобом, благословена си Ти међу женама!

Па шта мислите, благоч. христјани, ко је улио страх
божији у срце пречисте дјеве Марије? Нико други, него
њени побожни, богобојажљиви и праведни родитељи Јоа-
ким и Ана, који су је још у њеним безазленим и неви-
ним младим годинама довели у храм господан, да се у
њему научи богопознању и богопоштовању; да у њему
позна силу и милост божију и величину славе божије; да
у њему дух свој сакрушеним, а чисто и невино срце сво-
је побожним и смиреним учини, да тиме достојном по-
стане имена пречисте приснодјеве и богоматере, не-
постидне предстатељке и непреложне ходатајке христ-
јана код Бога Оца, којој помолимо се данас сви коле-
ноприклоно из дубљине срца и душе, да не презре гла-
се молитава нас грешних, него, да као блага и мило-
стива небесна мати наша, дође нам у помоћ, који је вер-
но зовемо: љ-скори на молитеџ, њ потциса на љ-моление,
предстатељствојући присно, Богородице, чтиџицх та.

Дакле, благоч. христјани, из ове проповеди о пре-
чистој дјеви Марији видите, какви треба да буду роди-
тељи; где и како треба да васпитавају своју децу, ако
желе да им је образ светао на дивану, да им буде име
вечито славно и хваљено и да им буду деца њина ваља-
на и сретна, на радост и понос њин и дику њину.

Шилите дакле, љубазни родитељи, децу вашу уред-
но у свету цркву и школу, где ће се научити богопо-
знању и богопоштовању и свему, што је лепо, добро, ко-
ристно и узвишено. А осим тога учите децу вашу у до-
мовима вашима: Богу се молити и Бога се бојати; пош-
товати и слушати духовне и политичне власти своје,
своје родитеље и учитеље и сваког старијег од себе,
и покоравати им се; учите их, да љубе ближње своје као
сами себе и да непрезиру један другог, па ни најмањег
између себе, јер се Господ гордима противи, а смирени-
ма даје благодет; учите их, да се, ако по несрећи дођу
у заваду с ближњим својим, помире с њиме, јер то је
воља божија, која је изјављена у светом еванђељу, а то
је и воља народна, изражена у нашој светој пословици

која каже: неваља се са својим братом или ближњим завадити; али, ако се по несрећи и завадиш с њиме, за једног се сунца завади и помири. Учите их да се чувају лажи, те проклету кугу свију зала; учите их поштено мислити, говорити и радити; учите их, да не буду лениви, него радени, јер љенивог човека, каже премудри Сирах, мрзи Бог, а радену даје сва добра, као што вели и наша народна пословица: „ко ради, Бог му не крати.“ Учите их, да се чувају себичности, тог греха вапијућег на небо; учите их, да се чувају зависти и злобе, кавге и ината, да се чувају блуда и прељубе, прекомерног јела и пића, и разкошности у свему, а наине у оделу, због којег данас силни сиромаси у лепом оделу гладни и жедни божић проводе. Чувајте их, да неизгубе стид свој, јер ће с њиме изгубити на мах највеће бесценно благо своје: образ, част и поштење; чувајте чистоту и невиност срца њиног и душе њине, тај највећи украс рода човечијег у опште, а женског пола на носе; чувајте их од развратних и безобразних друштава и забава; чувајте их од туђих обичаја, а учите их чувати своје народне светиње, светковине и лепе обичаје; васпитавајте их у духу свете наше српске православне матере цркве, школе и народности; а наине васпитавајте их у духу слободе човечанске, за коју је син пречисте дјеве Марије, Спаситељ наш Исус Христос частну и пресвету крв своју нас ради на крсту пролио. Особито пак препоручујте им, да чувају свету православну веру своју и међусобну братску љубав и слогу, и настојите бодро о томе, нарочито у данашње прервртљиво, неверно и бурно време, нека им је свагда на уму и на срцу, да само света православна вера и међусобна братска љубав и слога Србина спасавају.

Ако, благоч. христјани, будете вашу децу овако васпитали, онда благо вама и вашим срцима и душама и именима; јер ћете однеговати не само себи него и светој својој цркви и својој милој отачбини и дичном народу нашем ваљане и сретне, дичне и поносне синове и кћери, некад — ако Бог да — честите српске родитеље, који ће с вама заједно без страха радостно целог живота свог у данашњи дан са анђелом предстатељем божијим смети поздравити пречисту дјеву Марију: „Радуј се, благодатна! Господ је с тобом, благословена си Ти међу женама.“ Амин.

И М С Т А К

Ч О В Е К

Од Ђ. Рајковића

Од кад грех адамов рајску двор затвори,
На њиви од када ниче чкаљ и трње,
Суђено ј' човеку да се вазда бори,
И да муке тегли све црње и прње.

У зноју свог лица оре, сије, сади,
— Строги твој је тако суд захтев'о, боже! —
Као слуга ево подиже и гради,
К'о господар некад да живити може.

Оружјем свог ума или руку своју
Упиње се, многе сметње да савлада;
Час стена, час река на путу му стоји,
Ил' труд готов скрши бура изненада.

Шуми, која заклон поуздан му даде,
Те га у свој ладак примј као госта,
Он нанесе горке нечувене јаде,
Огњем и секиром издајник јој поста.

Нека, нек обара, руши немилице,
Нек и даље шуму харат' не оклева:
Шума њ' и најпосле дат' четир дашчице,
Да у њима своје он санке одснева!

СТАРИ СРПСКИ ЛЕКАРИ.

Животописне црте.

Од Ђ. Рајковића.

(Свршетак.)

4. Др. Нестор Мандић, рођ. г. 1776. у Сентомашу. Медицинске науке слушао је у Пешти и у Бечу, где је неколико година био асистент у тамошњим болницама. Године 1805 сиђе у Нови Сад, стекавши ту као практ. лекар пуно поверење публике, тако да га после кратког времена избере варош за другог физика. Магистрат поднесе тај чин кр. угарско-дворској комори у Будиму, а оданде стиже одговор, да се избор другог физика не прима, већ да остане један, као и дојак. А кад магистрат под 15. септ. и. г. не из лакоумља, већ из ревности за благо суграђана, своје захтевање поткрепи новим пространије изведеним разлозима, тада од коморе загрми друга наредба, тужнија од прве. Вели се у тој наредби, да се магистрат никако не усуди постављати другог физика; па ако је што доктору Нестору Мандићу, било у име плате или депутата, већ издато, то да магистрат у особеном случају, и то под теретом најстрожијег одговора, мора одма вратити варошкој каси, а да се може регресирати на Мандићу.*) Комора се не хтеде обазрети на то, што варош Суботица, где ни тридесети део није употребљавао лекова, имађаше ипак два плаћена физика.

Кад магистрат виде, да ту нема помоћи, а он под 23. дец. 1806. споразумно са изабраном општином опреми самоме цару молбеницу, у којој наводи, да број становништва у Н. Саду расте из дана у дан, да грађани — доспевши конверзацијом до већег образовања — траже лекарске помоћи много чешће, нег' што то беше обичај у пређашња времена, те да су по томе и два физика потребна. Сам Вићентије Штезани, тадашњи први новосадски физик (мимогред буди речено: био је најпре прост берберин), изразио се у седници, како би било потребно, да се какав дипломисан лекар избере за другог плаћеног физика варошког, који би му био у помоћи. Даље вели магистрат, да је за таковог изабрао доктора медицине Нестора Мандића у тој нади, да ће га комора потврдити, да не би — као што су га и позивали — отишао на другу страну. Па како је кр. комора споменути избор у два маха одбила, то се магистрат моли цару, да он овом праведном захтевању вароши новосадске највише и због тога даде санкцију, што је др. Нестор Мандић на своје звање положио већ заклетву, што је болнице марљиво обилазио, кугу говећу употребљеним средствима угушио, плату примао, — и што га најпосле Срби као свога сународника желе ту задржати, а постоји уједно фонд, који без уштрба варошко-камератичке касе може тај терет поднети.**)

*) Споменути наредба гласи у оригиналу: „Prudentes ac circumspiciendi Domini! Erga noviore per Civicum huncce Magistratum quoad secundarium Physicum in Civitate hac in persona Nestoris Mandich constituendum, sub 15-a Sept. a. c. et N-ro 1235 isthuc factam Remonstrationem, Eidem Civico Magistratui hisce provocative ad ordines hoc in merito sub 6-a Aug. a. c. et N-ro 12425 abhinc dimissos rescribitur: nullatenus admitti, ut secundarius Physicus in Civitate hac constituatur, ac ideo, si quid Nestori Mandich, seu in Salario seu in Deputatis jam extradatum extitisset, illud per Civicum huncce Magistratum in concreto, et qui dem sub gravissimo Responsionis onere Cassae Civicae, salvo ad percipientem Regressu, illico bonificandum esse. Ex Consilio Camerae Regiae Hungarico-Aulicae Budae die 29. Octobris 1806. B. Lazarus Perény m. p. Franciscus Novák m. p.“

**) Ово је та споменути магистратска молбеница: „Ad Suam Majestatem. Fatigiis antecessorum nostrorum, qui in exorandis Peculio huic Regio, antea Camerale oppidum representante, Benignis Privilegiis Coram Throno piae Reminiscentiae nostrae Reginae, Apostolicae Majestatis autem Vestrae Sacratissimae Aviae Mariae Theresiae zelose desudabant, adcopulata fuit una et illa praecipua sollicitudo, ut pro securitate Accolarum novellae Civita-

да је др. Мандић био наскоро потврђен као други физик. Године 1815. наодимо га као првог физика, у којој је служби остао све до своје смрти, која га задеси г. 1826. Женио се двапут: прва му је жена била Јелена, кћи новосадског штампара и књижара Јована Јанковића, а синовца знаменитог писца Манојла Јанковића, од које је имао две кћери. Једна од ови, удова госпођа капетана Биге, и данас је жива. Из другог брака оставио је иза себе једногодишње јединче, данас славно у роду своје познатог д-ра Тодора Мандића, пенз. министериалног саветника кр. уг. министарства просвете, који је ради своји за отаџбину сјајно стечени заслуга уздигнут од краља на степен угарскога племства, с предикатом „од Ривице.“ Доктор Нестор Мандић заузима у аналима Н. Сада одлично место. У службеним списима хвали му се по лекарској струци ретко знање и богато искуство. Осим Н. Сада имао је пацијената и по околини: звали га у Варадин — звали га суседним спаинским породицама. Болесницима је био добротвор, сиромасима пријатељ, једном речју: узор сажалива, осећаја пуна, савесна лекара, који је налазио награду у своје позиву и у дубини свога племенитог срца. Био је добар, као добар дан у години — црва је обилазио, да га нога његова не згази. Напајао се на извору стари класика, био је озбиљан тако, да се — по речима своје кћери — никада није смејао. Од срца се радујем, што ми се дала прилика, да му спомен освежим. Ако рака крије заслужнике, нека их не крије и заборав.

5. Др. Јован Живковић. Родио се г. 1759 у Каменици у Срему. Кућа му беше кашња Белановићева. Медицинске је науке слушао на универзитету будимском, где је г. 1784 добио докторску диплому. Одма исте године би изабран за карловачког физика. Др. Живковић је био човек од медицинског такта, са своје вештине

слањен и на гласу. Везилић у свом „Назначенију покойных жизни“ пева о њему:

„Ипократа превосходиш, Живковичъ Иоанне!

Галена се Ты не стидишь в' лѣкарству искусне!“

Др. Живковић није припадао међу оне, који мисле да су све учинили, ако само рецепт напишу. Имао је он велики дар разматрања. Само знање ту не помаже, него се к томе још иште и оштро око и практичан разум. Над болесницима је лебдио особитом негом, помагао је дан и ноћ и онде, где му се труд није могао наплатити. Готовост његова беше прешла у саму страст, која му је душом силно овладала. Био је као депутирац на сабору темишварском г. 1790, и бирао је митрополита Стратимировића. Он је највише радио по напутку Стратимировићевом око Сабова због оснивања карловачке гимназије. Од самог њезиног постанка био је др. Јован Живковић од световњака први изабран за члана патроната гимназијског, и остао је то до смрти. Верно кроз двадесет и једну годину послуживши страдајућем човечанству, умро је 1805., не навршив ни 46-ту годину живота. Дивно га је оплакао Хранислав, рекавши о њему у својој надгробној беседи између осталог ово: „Много констинъ причинъ есть, чистѣю ѿ насъ изискающихъ слезъ, гревъ онагѣхъ вращающихъ, на коегѣ двѣла аще воззрѣмъ, не ранѣ; аще же лѣта егѣ, и нѣждѣ града посмѣтрѣмъ, ранѣ успе. Средѣ во лѣта чѣтыредесѣтъ шѣстагѣхъ прѣселѣсѣ. Жизнь егѣ, чѣсти и хѣвалъ полнаѣ, вѣзмѣртѣю довлѣтъ, но намъ ли и домочадцѣмъ долга видѣтѣсѣ можѣтъ? Др. Јован Живковић био је човек литерарно веома образован — слаткост његовог латинитета спомиње се у Срему и данас. „Онъ выѣзъ свѣдѣнѣхъ еѣ словѣсности, наипачѣе еѣ Латѣнскомъ слоѣзѣ,“ вели Хранислав. У приватном животу стекоше се код њега све врлине, које човека диче. Његова смрт била је по Карловце велики губитак. По приповедању

biliter defungente maxime consternativam consecuti sumus ab Eadem excelsa Camera Regia H. Aulica Resolutionem.

Quamvis autem Petitum nostrum, communem Civium salutem pro scopo habens, sufficientibus undique Motivis suffultum esse vel ex inde etiam speraverimus, quod ob subversantem subsidiarii huius Individui necessitatem neque stipendium po illo ejectatum, et alioquin per populum eundem, qui constitutionem illius avebat, depedendum difficultari possit, et caeteroquin specialis Fundus, qui Onus hocce citra injuriam ordinariorum Cassae Cameraticae proventuum ferre potest, per nos eidem Excelsae Camerae Regiae Hungarico-Aulicae designatus habeatur, id tamen maxime nobis dolet, quod Exc. Camera R. H. Aulica nec illud Motivum, quod etiam in Civitate Theresiopolitana, ubi nec trigesima Incolarum pars medicamentis utitur, et tamen duos Physicos stipendiatos habet, sed neque hoc, quod electus per nos secundarius Physicus, deposito jam hic Officii Juramento, ad actualitatem Muneris sui positus aliam accommodationis suae occasionem e manibus suis dimiserit, consequenter spe sua ob bonam in suffragiis nostris locatam fidem elusus sit, in condignam reflexionem summere voluerit. Ideo ad Thronum Majestatis Vestrae Sacratissimae veluti supremum Justitiae et Clementiae Tribunal, Patremque una Benignissimum, in via gratiae recurrere praesumimus de genu humillime supplicantes, quatenus expensa tam in hac, quam vero Excelsae Camerae R. H. Aulicae iterata vice substratis et hic copiatis Repraesentationibus uberius deducta Peculii huius et Petiti nostri Circumstantia, hancque concomitantibus ponderosis Motivis, maxime autem eo, quod electus per nos Physicus secundarius Nestor Mandics sub spe rati collatum sibi Munus deposito Juramento realiter capessiverit, Hospitalia frequenter visitando, Luemque pecorum cornutorum in Territorio Civitatis huius grassantem adhibitis remediis suppresserit, et his tanem non obstantibus praeter locatam nostram in eo confidentiam ex hacque sui denominatione alia fixa accommodatione privatus est, quod denique eundem sui etiam ritus Populus propter communem Nationalium consolationem avidissime hic retinere cupiat, Factum nostrum, veluti in conservationem salutis vitalis tendens, Clementer ratihabere, et ex communibus nostris suffragiis dicti secundarii Physici Constitutioni Paternam suam eamque Benignissimam Sanctionem superinducere non dedignaretur. Pro qua Gratia et Clementia in homagiali Devotione emorimur. Ex Sessione nostra Magistratuali Neoplantae Die 23. Decembris 1806 celebrata — Majestatis Vestrae Sacratissimae humillimi perpetuoque fideles subditi.“

tis valetudine laborantium tam Physicus graduatus internorum, quam vero Chyrurgus externorum Morborum curam habiturus, sub stipendio publico constituatur. Functio haec primitus certo Joanni Apostolovics, Viro in sua Sphaera celebri, post hunc intra lapsum paucorum annorum decedentem Petro Miloradovics iidem in arte medica versato, deinde Ignatio Ambro communibus suffragiis obtigerat. Pari dexteritate Vincentius Stephany, muneri huic anno 1789 admotus, usque praesentiarum officium suum zelo facit. Fuerat equidem eotum jam, ubi idem Vincentius Stephany Functionem suam adorsus est, inter populationem anni Elibertationis et ejus Temporis notabile discrimen, ast quia Necessitatibus in re valetudinaria occurrentibus sedula ejusdem opera subventum fuerat, attentio in publico praesto non erat. Nunc ubi numerus Populi in Civitate hac de die in diem increscit, et Cives per Conversationem cultiores redditi medica opera multo frequentius quam antehac uti consueverunt, enatum est tum in nobis, cum etiam in Electa Communitate nostra ipsius etiam Physici nostri Vincentii Stephany suffragio stipatum illud commune desiderium, ut eidem graduatum quoddam in arte medica Individuum in qualitate secundarii Physici adjungatur, quodve ad praestandam subsidiariam operam magis obstrictum esset, stipendio publico provideatur. Gliscebatur in nobis longiori tempore Desiderium hocce, et posteaquam certus Nestor Mandics, gradualem cursum Studii Medici absolvens, expletis in Nosocomio Pestiensis et Viennensi aliquot Experientiae annis horsum in gremium nostri-venisset, praestitoque artis suae specimine Popularem suorum confidentiam sibi conciliasset, eidem pro hujusce novae et subsidiariae functionis Collatione recurrenti vota nostra unanimiter contulimus, nihilque certius, quam Excelsae Regiae Hungarico-Aulicae ratificationem sperantes, eundem cum ejectato salario, Beneficiis Ordinarii Physici in tribus quartalitatibus commensurato, ne ad aliam fixam Stationem vocatus abhinc abscedat, deposito etiam Officii Juramento, ad functionem secundarii Physici promovimus, Factumque nostrum altiori Excelsae Camerae Regiae H. Aulicae ratificationi vigore hic sub .|. acclusae Repraesentationis substravimus. Quemadmodum autem insperata nobis fuerat antelatae Excelsae Camerae Regiae H. Aulicae hic sub .|. adcopulata denegativa Revolutio, ita non ex Temeritate, ast rem Civium communem fovendi studio incitati Petitum nostrum novis motivis hic sub .||| comprehensa Repraesentatione uberius deductis suffulevimus, fundumque pro hocce Cassae onere ferendo designavimus, ast prouti hic sub .||| copiatum Intimatum perhibet, priori tristiore et pro electo nostro secundario Physico jam in collato sibi munere inde a 28. Apr. a. c. lauda-

стараца, који су га познавали, био је он човек танко узрастао, малене главе, имао је за жену Јелисавету, ћер Марије Монастерлијине, из племена вицевојводе српског, удате бивше за српског капетана, Александра плем. од Калло.

6. Др. Јаша Живковић, син јованов, а отац Високопреосвештеног Господина Теодана Живковића, српско-православног владике горњо карловачког, као и Високородног Господина барона Јована Живковића Фрушкогорског, предстојника унутарњег одеда Троједнице у Загребу, — свршивши науке медицинске у Пешти и у Бечу, био је такођер карловачки физик, на великом гласу као лекар. Често је он морао одлазити књазу Милошу Обреновићу у Београд у лекарски конзилијум његовог тешког недуга ради. Био је гоњеном архимандриту Мушицкоме уз директора Глишу Гершића велики пријатељ и покровитељ, и примао га је ноћу у кућу, кад је он из Шишатовца у Карловце долазио својим пријатељима на савет. Ту га доктор упути, да му пар чизама и који пар кошуља и нешто новаца на пут, па га опет ноћу криомице упути натраг у Шишатовац на Лединце, где му беше добар пријатељ Јовановић парох. И доктор Јаша беше патрон гимназије, као и отац му, у дисциплини и домаћој и школској врло строг; за то су га се и деца здраво бојала, и ђаци су у гимназији стрепили, кад би чули да ће им доктор доћи на испит. Док се сам школовао у Пешти, био је инструктор деци Петровића Србљина, градоначелника пештанског; а ригорозирао је у Бечу. Год. 1816 пролазио је цар Сромом; квартирмајстер му беше фдм. барон Дука. Кад овај поручи, да ће доћи видети гимназију, сви се професори од страха разбегоше, осташе сами ђаци. Ови то дојаве доктору, и овај дође и дочека високога госта; јербо је немачки и латински изврсно говорио. Доктор Јаша је и данас у врло лепом спомену у општини карловачкој. Умро је у Карловцима г. 1834. у 42-ој години свога живота. Био је особито леп, класичке главе и дубокоумни изрази човек. Ја имам његову фотографију, снимљену са слике му, коју је радио славни српски сликар Ђурковић. Слика дра Јаше Живковића може збиља служити сликарима нашим за образац слици женијална Србина; кад је гледаш, подсећа те на слику Симе Милутиновића Сарајлије. Др. Јаша Живковић рече једном у кругу своји пријатеља: „Кад умре митрополит Стратимировић, балзамоваћу га тако, да ће моћи стојати 1000 година дана.“ Али Бог нареди друкчије, и митрополит сарани доктора Јашу, као и оца му. Оставио је за собом удовицу Персиду и четворо деце, од које је најстаријем, тј. Господину владици, било тада 9 година. Удовица је све медицинске књиге свога мужа предала библиотеци карловачке гимназије.

Г О В О Р

ПРИ ОСВЕЋЕЊУ ЛИТИЈЕ И НЕБА У БАТАЈНИЧКОЈ ЦРКВИ, НА ЂУРЂЕВДАН ДРЖАН АРОНОМ ЂУКИЋЕМ, ПАРОХОМ.

Возлюбихъ благодѣиіе дому твоего,
и мѣсто селенія славы твоея.

Псал. 25 ст. 8.

Овако је вапио цар Давид Вишњему на небеси, кад је зажелио, да сазида онај великољепни и славни храм Соломонов. Овако и ми данас ускликнусмо к небу — јер се обрадовасмо срцем и душом обновљењу свете литије и светог неба овог.

Богољубљени роде хришћански!

Дочекасмо овај данас, за нас свеколике у општини овој свечани дан и час давно намераваног племенитог општег предузећа нашег, да велику литију с небом посветимо и светој нашој архангелској цркви као светле украсе у славу живог Бога, који над свима световима и вековима управља — као светле, рекох, украсе и као аманет живе вере наше и потомству нашем предамо,

сведочећи да смо се Бога бојали, име његово велико преузносили и свету нашу прађедовску веру и самим животом нашим, као зеницу ока од сваке штетне навале својски и јуначки бранили. Ево свечане литије, ево узоритог неба!

Радујмо се данас, синови православља! подкрепимо срца наша новим жаром братске и хришћанске љубави, слажимо се у честитости и светињи наше свете и народне цркве. Погледајмо скромно и побожно данас на ову освећену крстоносну литију, па се умно подигнимо и сетимо се да је ова крстоносна литија велико и превелико знамење српске наше народне цркве. Погледајмо и уверимо се, да је ова крстоносна литија јавна слика оног крсташа барјака, који је прадедове наше на тужном пољу Косову одушевљавао и јуначио на онај крвави бојак, те за крст частни и драго отацтво своје потоком крвцу своју лијући, тужан али историчан спомен за навек оставише.

Погледајмо у слику с десне стране: то је слика свете Троице, то је слика једнога вечног Бога у три лица, слика вере наше, коју света наша српска православна црква исповеда. Кад посмотрите пречисту мајку божију Богородицу, где клечи при престолу великог и силног Бога, тада запамтите, да је мајка божија топла молитвеница свега народа хришћанскога, који је у помоћ с вером призивају. Бацимо ли очи на другу страну: видимо аранђелски сабор, који се слави 13. Јула пред Илијим даном, — видимо Архистратига Михаила са пламеним мечем и мерилом правде Божије, који сатану у пропаст сурва и свеза га, тамо да чами до суђена дана. Погледајмо до њега благовјестног Гаврила, где с богородичним цветом као знаком најчистије невиности и чистоте — поздравља мајку божију и казује непорочној дјеви, да ће нам родити Спаситеља, који ће да спасе грешне душе наше.

Богољубљени! гледајући у ово освећено небо, зажелимо и оно небо, које је у дубљини вечности од нас предалеко; зажелимо оно небо, које је више јарког сунца, више блистајућих красотом „созвјездија“ божијих! Оно небо зажелимо, ком се небу после црних непогода птичице у гори обрадују, црвак и мравак под њим оживи, — а човек, најдичнији рукотвор божији тада уздана, те велича славу живог Бога, и чуди се дубокој вечности неба његова.

То небо вере наше, правде и истине божије, само спасоносним животом овога света кроз гробничне вратнице наследиће можемо.

Ово за нас освећено небо јесте црква наша, ово је небо покров духа светог, ово је небо храм срдаца наших.

Под овим ћемо се небом молити Богу вечном, као оно негда премудри Соломон, да Бог чује наш глас и молитве народа свога.

Ова света узорита литија с небом нека нас као и прадедове наше укрепи у вери православној, нека нас одушевљено оснажи у сваком племенитом и врлетном предузећу нашем, које би нашем српском роду и нашој српској православној цркви на понос и част могло послужити.

Зато и ја грешни служитељ светог олтара твога под овим светим небом први пут вапијем теби, вечни Боже: Прослави и поживи ове синове твоје, који се потрудише и у лепој слози одлучише обновити овима побожним украсима свету цркву твоју!

Дај Боже! да први, па и сви остали носиоци до послетка, како свете ове литије тако и светог неба овог, у име целог православља нашег, — овог света сретно, а оног блажено уздарје приме на небеси.

Спаси Боже и помилуј владоца нашег, Франца Јосифа I. Спаси Боже и помилуј светјејшег патријарха

нашег Германа, и све православно Архијереје! Спаси Боже и помилуј мало и велико, старо и младо, богато и убого, који би се у овом светом храму теби, Боже, помолили и трисвето име твоје у помоћ призивали, појући побједну архангелску песму твоју!“ Святъ, святъ, святъ Господъ Саваотъ, исполн небо и земля славы твоея!“

СТАРА ЦРКВЕНА КЊИГА.

(у рукопису.)

Међу књигама покојног дра Николе Иванчевића, грађанина карловачког, нашао сам један старински рукопис, у коме се налази Акатист Богородици, Служба освећењу воде и Панагија. Повезан је у књижицу мале 8-не. Није баш добро сачуван. Има 45 листа. Нема насловног листа ни пагинације. Спреда и у среди фали неколико листа. Писан је минејским словима; само је познија рука скорописним словима и другим правописом додала на први и други лист до прве корице тропар и кондак св. кнезу Лазару; а између службе освећења воде и чина панагије имају још позније писани тропар и кондак св. Симеону и Сави, чисто српско-словенске редакције и каквих у данашњим црквеним књигама нема. Свуда сам разгледао, и нигде немогах наћи године, кад је писан, ни белешке, ко га је писао. Спазио сам, да су кожде корице изнутра обложене хартијом, на којој се могу распознати слова; тога ради сам смотрено одгуљивао ту хартију, која је била слепљена тестом, да бих само како год могао сазнати старину овог рукописа. Али узалуд. Све што сам могао прочитати ово је: „Сѣло Кањ, домаћинъ Гаврило писа. . . . Марта, Маца, Аѣимъ и Давидъ: писа овцу. (Сѣл)о Селиште, писа Вуико. . . Сѣло Дишакъ, писа Неделко, тастъ. . . Сѣло Матијево. . . Сѣло . . . домаћин Неша и Груићъ пише вола. Сѣло Коула, домаћинъ старацъ Раѣаилъ, Јовица и Нѣшко и поп Милован“. . . Остаје, дакле, да се по језику и правопису позна из кога је времена овај опоменик.

Редакција је овога рукописа српскословенска, и по томе бисмо могли с поузданошћу тврдити, да ће бити из XVI. века; али упоредивши га са опоменицама тога и познијега времена, у коме се особине старог словенскога језика у црквеним књигама све више губе, а место њих долази писање као што се говори, — рекао бих, да ће бити наш рукопис старији од XVI века. — Упоредио сам једно јеванђеље нашега рукописа са јеванђељем у Литургијару, што га је штампао Божидаръ Вѣковикъ шћ Гюркиъ, Подгоричанинъ, у Венецији 1554., и са неколико тропара и кондака из рукописа Александра, који је обелоданио Ђ. Даничић у Гласнику IX., па сам опазио, да се наш рукопис у многоне разликује од онога, што сам из поменутих дела с њиме упоређивао. Све те разлике и оно што сам раније рекао, подстакло ме је, да овде испишем из тога рукописа, ради пробе, неколико тропара и кондака. Можда ће то бити од користи науци.

Пре него што почнем исписивање, поменути ми је још, што се тиче палеографије овога рукописа, да вокали његови имају пригласице; ал' ја их нисам стављао. Почетна слова врло су лепо израђена. Скраћенице су врло честе; но ја сам речи исписивао целе; њ и њ ставио сам како је где у рукопису.

Спаси господи людин свое. и благословы достоиніе свое. повѣди царемъ нашимъ на взрвары дарѣ. и свое сзхраниае крстомъ людин.

Тропаръ гласъ д. Рождество твоє Хрісте воже нашъ. въсѣа мирови свѣтъ раздѣа. въ нѣн ѡво иже звѣздамъ сазжещымъ и звѣздою ѡчахъ се тевѣ кланати се санцѣ правѣдномъ. и тевѣ видѣти сзъ више възтокъ господи слава тевѣ.

Кондак гласъ д. (?) Дева дзньсз прѣбогатаго раждаеъ и земли врхтопъ неприкосновено приносить. аггелн са

пастирми славословѣтъ. вѣсьен же сзъ свѣздою въ поутъ шьстѣбють. насъ во ради роди се штроче маадо прѣвѣчннъ богъ.

Богомвѣіенію тропаръ, гласъ а. Въ ішрдани крцающѣти се господи. трончское яви се поклонаніе родителіевъ во гласъ свѣдѣтелствоваше ти възлюбвѣннаго те именѣ. и дѡхъ въ видени голѣвыни извѣстоваше словѣси оутвѣрженіе. явліен се хрісте воже и миръ просвѣщъ слава тевѣ.

Кондакъ, гласъ д. Іѡви се дзньсз възселіенѣи. и свѣтхъ твои господи знамена се на насъ. иже въ раздѣме поущыхъ те. прінде и яви се свѣтъ неприкосновѣнны.

Срѣтенію тропаръ, гласъ а. Радѣи се шврадованна богородице дево. ис тевѣ во възсѣа хрістосъ богъ нашъ просвѣщае сѡщынхъ въ тме. весели се и ты старче правѣднн. пріемы на роукѣ сквободителя дѡшамъ нашимъ. дарѡущаго намъ и възкрсеніе.

Кондакъ, гласъ а. Иже оутровѣ девичю освѣтывъ рождествомъ своимъ. и рѣце Симеонни благословенъ ѡкоже подобаше. прѣдвари въ нннѣ спасалъ еси насъ хрісте воже. нъ оумири въ вранехъ житіе. и оукрѣпи царе нхъже възлюбывъ еси еднне челоѣколюбче.

Цѣтѡносію тропаръ гласъ а. Овщее възкрсеніе прѣжде свое страсти оутѣрае. изъ мрхтвухъ въздвигалъ еси лазара хрісте воже тѣмже и ми ѡко отроци повѣдніе образы носеце. тевѣ повѣдителяю сзмрѣти възпїемъ ѡсанна въ вышнхъ благословенъ грѣди въ име господне.

Кондакъ гласъ з. На прѣстоле на невеси на ждрѣвети на земли носими хрісте воже ѡ аггелъ хваліеніе и шћ отрокъ възспѣваніе приемиаше възспѣвающихъ ти. благословен грѣди адама въззвати.

Взнесенію тропаръ, гласъ д. Възнесе се въ слаѣ хрісте воже нашъ. радость сзтворъ оученикомъ шѣтѡваніе свѣтаго дѡхъ. извѣщеніе пріемше явѣ благословеніа ради. ѡко ты еси сынъ вожіи избавитель мирѣ.

Кондакъ гласъ з. Оже ѡ насъ сзвхршннъ сзмѡтрѣніе. и ѡже на земли сзмѣшъ сънебесннмъ. възнесе се въ слаѣ хрісте воже никако же шћлоучаеся. нз прѣвѣвае нештстоупно и възпїе любецымъте. азъ есмъ са вами и никоже на вы.

Сзшѣствію тропаръ гласъ н. Благословенъ еси хрісте воже нашъ. иже прѣмѡдріе ловце явліен. ниспославъ нмъ дѡхъ свѣтын. и тѣмн възселіеннѡ оуловіен. челоѣколюбче слава тевѣ.

Кондакъ гласъ н. Бгда сзшѣдъ езъики раздѣси. раздѣлашѣ плѣмена вышны. бгда же огньнѣ езъики раздѣлашѣ възсѣдиніеніе възѣ призва. и сзгласно славити прѣсты твои дѡхъ.

Прѣшвраженію тропаръ гласъ Прѣшвразы се на горѣ хрісте воже. показа оученикомъ слаѣ свою ѡко же можахъ. да възсѣатъ и намъ грѣшнымъ свѣтъ твои присно сѡщны. молитвами богородице свѣтодавче слава тевѣ.

Кондакъ гласъ з. На горѣ прѣшвразы се. ѡкоже възмѣщахъ оученици слаѣ твою хрісте воже. видѣше да бгда те оузрѣтъ распинаема. страсть оубо раздѣбють волнѡю. мирови же проповѣдъ ѡко ты еси въ истинѣ очее сіаніе.

Рождество богородице. тропаръ гласъ д. Рождество твоє богородице дево. радость възвѣсти възсен възселіеннен. ис тевѣ во възсѣа хрістосъ богъ нашъ. и раздрѣшъ клетвѣ даде благословеніе. и упразднвѣ сзмрѣтъ. и дарова намъ животъ вѣчнын.

Кондакъ гласъ д. Іѡакимъ и аннаа поношеніе възчедства. и адамъ іевѣа шћ тѣіе сзмрѣтнѣ сквободиста се прѣчнстѣа свѣтымъ рождествомъ твоимъ. то празднѡють людіе твои. выни грѣхѡвеніе избавльши се. възпїюще ти неплѡди раждаеъ богородицѣ и питателницѣ жизни нашей.

Взвѣдѣнію тропаръ гласъ д. Дзньсз благоволеніа вожіа прошвраженіа. и челоѣчѣскаго спасеніа проповѣданіе. въ црквы вожіи ѡсно дѣѣа явлѣет се и хріста възсемъ вѣа-

говѣстѣть . тои и ми въагласно възвѣмъ . радостъ се самотрѣнѣа зыждателѣвъ испазнѣнѣе .

Кондакъ глас д. Прѣсѣтаа црквы спасова . многоценны чрхтогъ дѣла . свѣщенное скровище славы вожѣ . азньс въводит се въ домъ господнь . благодѣть въводитъци иже въ дѣсе вожѣствѣмъ . юже поють аггелъ вожѣн . та во іестѣ свѣнь невесна .

Оуспенію тропарь глас а. Въ рождѣствѣ дѣвство счхранила еси . въ оуспеніи мира нехстави вогородице . прѣстави се кз животѣ мати свѣщѣи животѣ . и молитвами твоими избаваишии ѡтъ смръзти дѣше наше .

Кондакъ гласъ в. Въ молитвахъ не оусипающѣю вогородицѣ , и въ застѣпленыхъ непрѣложно оупованіе . грѣхъ и смръть неударжа . яко животѣ матерѣ кз животѣ прѣстави се присно дѣвстваишю .

Тропарь свѣтомъ смѣшнѣи и сави гл. а. Иже топлие застѣпники , ва скрвехъ и напастехъ имѣщѣе . смѣшна вогоноснаго и савѣ просвѣтителю . припадѣмъ канимъ са верою . яко да молитвами ихъ ѡ напастен избаваиши . подлѣгъ благоверно спаса и вѣга прославимъ глаголюще . слава давшомъ въ крепостъ . слава прославашомъ въ чѣдеси . слава избавашомъ насъ ѡтъ скрвѣи молитвами вашими .

Кондакъ срвскимъ свѣтителѣмъ. Свѣмонъ данасъ са савою блаженнимъ . припадше дѣхомъ ѡтъ напастен избаваиють стадо свое . свѣо тронѣ проповѣдаише единого вѣга . цркви ѡтверженіе непоколебимо іаише се . ва преподобнихъ мироточацъ , и вѣстѣтителѣхъ чѣдотворацъ . си во и ва бранѣхъ неповѣдими повѣрници іаваиють се . царемъ похвала и людемъ своимъ оутверженіе .

Вл. Красић.

БЕСЕДА.

О страшномъ суду.

„Велики је дан Господаъ;
ко ће га поднети?“

Јоѣ 2, 11.

Већ је преко седам илѣа година, како Бог своје створење с љубављу посматра, небо љупком светлостју и земљу тисућама драгота задева, сипајући своја блага и у саме дубине и бездани земске. Ипак човек не престаје грешити! Божија бескрајна доброта удвојава и утројава бригу о човеку, она му шиље милост, да срце рукъ води, шиље му светлост да разум осјава, те да га за његово блажено опредељење понавља, да као чедо божије ступи негда у богато наследство вечнога блаженства. И још се ипак човек враћа греху! Божије милосрђе не сустаје у благим покушајима, да задобије човека; оно зауставља мишицу правде, оно га обасипа добротинствима и у самом стању греха, посеђује му срце благим опоменама, пружа му средства помире и повратка у стање милости. И јој! човек, никаквим небеским добротинствима недирнут и непотресен, приљуби се греху, враћајући творцу своме за све дарове доброте и милосрђа само незахвалност и противство.

Ал' доћи ће дан за овај свет, дан судни, кад ће вечно милосрђе љутати, а правда изрећи своју непоричну пресуду, осветничка тешка правда, која ће доћи од увређена Бога, — општа правда, којој су сведоци сви створови, — брза страшна правда, која ће као бура сићи на безбожнике, да поругану част божију освети, да охолост, незахвалност, непоштење и окорност вечитим презрењем показни.

Ви народи и племена, тргните се из свог мртвог сна, застрашени од опасности своје узмите се на ум, како да се сачувате тужне будућности и вечности.

Дан судни биће безбожнима са ужасом објављен; дакле ће бити за њи дан ужаса.

Он ће бити дан осуде свију безбожних; дакле почетак бескрајних мука за њих.

Он ће бити дан изложбе свију безбожних; дакле дан свеопштег гнушања.

Непорочно јагње божије, жртво помире међу нама и оцем твојим небеским! Последај на мене, који на заповест твоју дан гњева твога људма навешћујем. Ти, од кога дух и срчаност силази и на најслабијег од људи, дај мојим речма снагу, начини језик мој мачем, да прође кроз срца, и да безбожник, повратив се к теби у време милости, буде спасен и безбедан у дан гњева.

I.

У очи последњег дана овог света наићи ће страхоте; за то ће то бити дан ужаса за безбожнога.

Природа у свом тову застаје, изненадна тишина обуставља покрет и шум сваког створа, и са све четири божје стране тутњи глас — што ближе све јаче — као рика грмљавине. Шта је то? Ко ме изазива из дубине заборава? — „Устаните!“ чујем ја, „устаните ви мртви и дођите на суд!“ Јао мени, то је грозна труба, која све мртве позива у живот, да изађу пред страшни суд. Хоћу ли устати? остати? сакрити се дубље у гроб свој? „Устаните!“ грми, — а земља се тресе и раставља и цѣпа. „Устаните!“ а море избацује своје жртве, гробови пуцају и природа враћа што је од смртних остатака сакривала. „Устаните!“ — а кости се изривају из песка, део на део нижући се, нога на бутину, рука на раме, плећа на ртеницу, глава на трупину, да се понови слика човечија. „Устаните!“ — а душе долећу, завитак свој тражећи, — ова трепетна, она весела — но све са својим телима саједињене.

О, каква промена међу овима новоускрслима мртвацима! Завитци скромних душа, негда нагрђени болом и сузама, осушени строгошћу и отказом, а сад умиљати у неувелој младости, у преображеној лепоти сијајући, — узор усхићења! Али они завитци грехом оптерећених душа, негда сваким ужитком тимарени, свим изналасцима таштине и развратности углађени, чак до самог идола страсти и чувствености узвишени, — подстичу језу и ужас. „Ми ћемо сви ускрнути“ вели св. писмо, „али не сви неизмењени.“

Сад кишти земља од безбројних зборовѣа ускрелих мртваца, и још једанпут зове труба у ваздуху: „Дигните се и скупите се у долу Јосафатовом.“ Као што снежани јесећи ветар стреса лишће са шумских дрва, терајући га и скупљајући у каквом куту, тако ћемо ми на глас трубе гледати све народности, где иду к долини ужаса. Колико је год војске Ксерс у Грчку водио, колико их је год страховити Анибал код Кана побио, колико год народа бројаше Халдејци, Асирјани и Римљани, колико год земља од екватора до пола, од истока до запада кроз векове људи прехрањиваше, од сваког узраста, рода и стања, верних и неверних. — сви ће изићи пред овај суд. „Сви ћемо се ми јавити“ вели св. писмо.

Овде су племићи без грба, кнезови без звезде на прсима, слуга не заостаје иза господара, тежак иза отменог, сиромах иза богатог. Овде иде сваки својим путем, овде је крај оној охолости, која се на улици и на пазару надимала и љутила се на простог, гледајући га где не пузи и не клања. Овде су сви једнаки, једина им је пратња: врлина и кривица.

Шта виде сад овде? Земља која им је некад ласкала својим чарима и ужитцима, ево се тресе, а стене попуцају. Као брегови дижу се вали морски преко обала на ужаснуту земљу. Сунце се помрачује, звезде се гасе у тмини, а из месеца тече — као што откривење страшно пророкује — жива, врела крв. Мртво је време, мртво гибање, мртав живот природе, а род човечији стешњен у страховитој просторији долине.

О, страховита долино! Клеца ми нога, дркћу ми кости, кад помислим на ужасни суд. Небо се отвара, муњом од истока до запада распарано; до земље се спушта пруга, првена као крв. Ја погледам горе и чујем уједно, шта ми страховити глас каже: Погледај крст где се сија! Плачите, ви безбожници, који га се одричете, ви однадници, који сте га оставили, ви грешници, који сте га презирали. Погледајте на крст код престола

судног утврђен, погледајте Бога, који је сео да суди. Тешко нама — ко може тај приказ поднети! Откривење нам даје о њему слику, која срч прожиге.

Погледајте — говори пророк Амос — злочинца где бежи, а стражари га гоне на смрт, — погледајте га, како се већ докопа пустиње, надајући се да ће се у јаругама сакрити. Он види пећину, која му даје убежишта, али ту разјарен лав развазио чељуст на њега. Устрашен бегунац јури на другу страну, но ту излази предањ помаман медвед и приближује му се, да га шчепа и смлави. Ха, сад спази иза стене колебу пастирску. Ова ће ми дати заклона — вели он — и хита тамо; тада се докатура пред њега грдна змијурина са ужагренным очима — звижди пуста двоструким језиком; а он, жртва свију противничких сила, очајно одскочи и стропошта се у отворен јаз. Такав ће — завршује пророк — бити дан Господањ.

Шта вас чека, ви безбожници, у дан суда? Труба, која труби у ваздуху, земља која мртве избацује, гнушање, које покрива завитке безбожника, долазак разгњеваног судије, — нису ли то предмети ужаса, који ће вас потрести? Није ли то побуна и борба живаља, пад тврђе небеске, пропаст природе? Нису ли то страшна зламења, да се то ваше пропасти тиче, да и ваше надање пропада са светом и да вас сад тек ужасније сам суд чека? Већ се чује позив на суд, — ал' о томе у другом делу.

II.

Стоје народи у тужном ћутању и трепетном страху на суд скупљени, и где! из судишта божија спушта се доле светао зрак, који открива и осветљује све дубине и сакривене боре срдаца пред очима свију. Какво позорје, какав метеж у изненадном откривењу свију кривица пред очима света! Како се увијају и лелечу безбожници! Страшна коб! Они ће најпре оптужити сами себе, онда ће од других бити оптужени, па онда од Бога суђени.

Они ће бити сами своји тужиоци. Ја у себи помишљам на претвореног у звер цара Навуходоносора, како први пут у свом грозovitом облику долази на извор, да загаси жеђ. Још му је тешка глава од грозничавог сна, у ком мишљаше да је претворен у нагруд, кад крај извора главу своју на огледалску струју наже и, о ужаса! угледа у њој своју гадну грдобу. Руко јаког Бога, тако ли си ме тешко, несретног самодржца поразила, који се на пољани Деиру до божанства теби равног хтедо подићи? О, мрске светлости, о грозног огледала водног! И — човечијом душом оживљена звер похита у дубине шумске, да у друштву с дивљим зверјем оплакује своју ужасну судбину.

Да, опаки грешнике, тако ће бити с тобом. Ти ћеш гледати слику душе своје, од које је небеска лепота одступила, коју је порок претворио у баука. Ти ћеш видети охолост, која се хтеде подићи до звезда; ти ћеш сагледати срам своје чувствености, с којом си се ваљао у пороцима; ти ћеш на себи видети лакомство, оговарање и све остале мане у њином гадежу. Стрепите од ужаса, безбожници, разлите се у потоке суза! Од свог огледала не ћете се ви моћи сакрити. Прошло је време, кад је слепоћа, углађеност светска, пренемагање, незнање и превара прави облик испред вас застирала. Вео је продеран светлим муњиним зраком, ваше је срце до дна препрпено море, где су на дну — трули остаци отровног гада.

Али шта ће да буде, кад се тужбе других на вас подигну? Шта вам помаже, што сада покривате злоћу своју варљивом копреном, — што сада умотавате своју превару у уљудност, насиље у правичност, лакомство у законитост, срамоту у част, а заводништво у љубав! Шта вам помаже, што сте за своје гнусобе пронашли часове ноћи и најсакривеније путове порока? Ах! у онај судни дан сви ће народи видети у јасној светлости, шта беше добра шта зла. „Ја ћу те народима“ — вели св. писмо — „у твојем правом облику, па и твоју одметност царствима земаљским показати.“

Да страшна изгледа! Тако се брзо не скупља народ око уловљене звери, која кроз више година беше ужас предела, да смртоносно чудовиште посматра и проклиње, као што се око

заробљеног грешника анђели и перушине пакла, добри и зли људи скупљају, да га претоваре прекорима, клетвама и пакленим подсмехом. Видиш ли, ћерко, ону старку? Видим, она ми беше одређена за дадиљу, за чуварицу моје невиности, а овамо баш она беше помоћница мом жалосном паду. — Ти, слуго, видиш ли оног господара? Видим; пошто је својим примером покварио душу моју, постаде још и грабитељ моје плаће. — Ви оговорени, познајете ли оног увредиоца части, оног убицу доброга имена? Познајемо ми њега; он нам што је најдрагоценије: част и поштење украде, те начини у свету само презрење и беду. — Ти, занатлије, познајеш ли оног великаша? Познајем га; ја сам му донео поштен посао, израђен у зноју труда мог, а његова разметљивост упропасти с толиким породицама и мене. — Ви децо, ви сироте, ви ученици, познајете ли ви своје заводитеље, своје угњетаче, своје учитеље безверја и безбожности? Познајемо и оптужујемо их несрећом, коју навукосмо на нас, оптужујемо их пред Богом и његовом вечности. — Ми смо то (вичу тисуће), о Нероне, које је помама твоја спалила с Римом. Ми смо то, о Диоклецијане, којима твоји целати на заповест твоју кидаше уд по уд. Ми смо то, ви отпадници од цркве, који сте нас залудили својом лажном науком и из матерњег крила свете цркве одвели нас на пут заблуде и неверности. Ми смо то (вичу тисуће тисућа), ви изопачени синови свете православне цркве, које сте ви, називајући себе православним хришћанима, а овамо у безверју и богохуљењу превазилазећи најзаслепљеније незнабошце, вашим неваљалим примерима саблажњавали, вукући нас слабакче у вашу пропаст.

Колико су ужасне тужбе, које безбожник мора да слуша, толико се оне не могу ни испоредити с прекорима, које ће он чути из самих уста божијих. Ти муњо, која око заслепљујеш, — громе, који тутњавом уво заглушујеш, па треском раст цепаш и откидаш стену са врх Алпа: ставите се узаме и будите пратиоци речи моје. Доле, ви поносне главе, — доле, ви срамна чела, — доле, ви неуљудна лица, сад Господ говори у гњеву свом: Ја сам (вели он грешнику), ја сам Исус вечити син божији, који сам — да бих те искупио од смрти — постао човек, предмет гонидбе и срамоте, жртва погрдне смрти на крсту. Погледај моје крваво лице, главу трњем увенчану, руке и ноге проврћене, срце прободено и све тело огрезло у ранама. Шта сам могао чинити, да ти будем добротвор? Шта си ти учинио, да ми се покажеш захваљан? Управо шта ниси чинио, да ме увредиш? Мало је било, име моје заборавити: ти си га псовао. Мало је било, преву моју оставити: ти си је обесветио. Мало је било, слуге моје презирати: ти си их оклеветавао. Мало је било, верне моје исмејавати: ти си их гонио. То си ти чинио, ти препорођенче смрћу мојом, ти чедо љубави моје, питомче милости моје, наследниче царства мога. Ти ниси имао никога ко би те љубио силније од мене; никаквог вернијег пријатеља, никаквог већег добротвора од мене; и према ником на свету ниси био тако пељубаван, тако незахваљан и неверан, као према мени. Ја ти дадох биће, а ти га страћи, да ме вређаш; ја те просветљавах вером мојом, а ти је помрачи својим пороцима; ја те питах телом мојим и крвљу, а ти претвори обоје у отров. Звао сам те, а ти си бежао; претио сам, а ти ми се ругао; праштао сам, а ти ми враћао новом злоћом; ја сам множио добротворства, а ти злочине. Није ти доста било вређати мене само — пакосно си ти примером и речју узбуђивао људе, да умножиш увреде Богу своме. Чуј, како јаучу и за освету вапију сви они, које си саблажњавао, бунио, варао и стрампутнице вукао за собом. Види, с каквим те гнушањем гледе анђели и свеци, чију си обрану и заступство презирао, чија си имена ружио. Неверни, незахваљни, говори сад, изговарај се. Кажи ми, нисам ли те држао у школи својој, није ли ти наука моја била позната? Ниси ли из олтара и са амвона слушао реч божију? Зар ти није материнска црква давала сва средства ка спасењу? Је ли било часа, да те нисам очински надгледао? Чуј сад изновице речи, које сам на тебе и теби равне грмио: Авај! ја ћу се радовати паду! својих непријатеља. — Тако говори Господ за њи у гњеву своме.

Ах, боже мој, који дубоко гледаш на дно срца, те откри-

ваш и најсакривеније мисли, ко се од свију смртних може оправдати пред тобом? Тешко несретницима у онај дан! Они ће преклињати брегове да падну на њих, умке да их покрију, стене, да их саране; они ће смрт дозивати, да се смиљује те да их однесе. Али брегови и умке и стене и смрт не ће се на њих смиловати. О, тешко несретницима у онај дан!

Мили моји хришћани, који се толико бојите открића својих греха, дркћите са открића своје кривице у дан судни, и не пропуштајте са спасавним руменилом стида у мучаљивој судници покајничкој себе оптуживати, да избегнете оне ужасне оптужбе, којима не следује више никакав опроштај, већ осуда вечна, — а о овој у трећем делу.

III.

Дан суда биће безбожнима дан осуде. Свето писмо објављује нам, да ће Господ на измаку последњег знаменитог дана изаслати анђеле, да одвоје безбожне од праведних. Натраг, ви безбожни! који сте доста живили у друштву праведних и врлих. Не вреди више ризиковање по реду, позиву и земаљским одношајима. Нема више никакве разлике, осим врлине и кривице. И сави Јаков, Навал и Авигеа, богатац и Лазар, праведни и безбожни, колико вас је год, ви бесте негда везани везом крви и дужности, брат с братом, отац са сином, муж са женом, господар са слугом, — сад сте неједнаки по врлини и греху. Ви на десно, а ви на лево! Овде се више не гледи ред, сродство и пријатељство. Нек ступи напред сиротна скромна слушкиња, а натраг нек остане бестидна госпођа; нек дође амо богобојажљива ћерка, а на лево нек се упута преступница мати. Амо нек изађе сиромашак, а са страхом нек очекује обогатац — његов угњетач — судбу своју. На десно ви кротки, на лево ви безбожни. Тако заповеда страшни Бог.

Јални ми, који мишљасмо да низина стања означаваше само просту судбу и мрачан удес живота! Сад видимо оне презрене као љубазне пријатеље божије, видимо их примљене у број изабраних. Како је добро разумео онај кротки од света поругани човек, она исмејана старица, она саморана девица, да ваља мирну стазу врлине као смер спасенија тражити, док ми на широком друму света у бунилу и страсти у пропаст срљасмо. О, јадних умештина и клетих обмана, којима се ми поносисмо!

У овом тренутку подижу се благословени изнад глава безбожних на узлет у небо: ликови девичански, барјаци мученички, зборови исповеднички, редови покајнички, сви руку у руку, да се слегну око престола божијег. Безбожни, све збијеније, све немирније — слутећи своју ужасну судбу — комешају се у скученом вртлогу, дочим из убаха вечни судија пружи на њи руку с мачем, те пресецајући погледом гомилу осуђеника проговори: Видите безбожне, који част моју газеше у прах. Они ме видеше у деци мојој гладна, и не дадоше ми хлеба; жедна, и отказаше ми напитака; нага, и укратише ми одеће; лишена свега, и не пружише ми ни прста на помоћ моју, све тврђи срцем и ладнији сироћу мене. Ви проклети одлазите!

Али пре нег што загрми, страшна пресуда, зове Господ своје верне. Ходите, говори он, мила децо! Ви сте ме гладног наранили, жедног напојили, нагог заодели, страног удомили срцем својим, пуним љубави и ревности. Ходите, ходите ви благословени оца мојега, и уђите у царство, које вам је од вечности спремљено.

А сад се окреће уздрктаној гомили безбожних. Идите — вели — испред мога лица! Вас проклиње моја крв, коју сте газили ногама, вас проклиње мој крст, који сте грдили, вас проклињу свети, које сте безчастили. Одступите од мене, ви проклети, у огањ вечни. — Спаситељу благи! они падају, ад се склапа над њима као еритрејске воде над четом Мисираца! Једно „алилуја!“ одјекне у ликовима изабраних, и небо се зат-

вори. Где сам ја? С ким говорим? Ко ме чује још? — Ја вичем кроз страшну ноћ и тишину. — Где сте ви, — ви који свет вашом надутости напуњавасте? Где сте ви, ви народи, — који се заверавасте супрот крста, гонећи и убијајући оне, који га признаваху? Где сте ви неверни и отпали синови храма, што гомилама изађосте из стада хришћанско-православне цркве? Где сте сви ви, који сте кајање, исповест, побожност и ревност узели за нишан подсмеха у свету? Нико не одговара више. Прошао је велики дан, дан суда и осуде свију несретних, које ни покајање ни милост не ће већ из вечитих дубина презрења изазвати.

Кореј, Датани и Авирон, неверни свештеници злом својом разгњевише Господа. А Бог попусти, те их пред лицем њихова народа ватра обузе и земља прогута јазом. Народ ужаснут скупи се око места, где се догоди та страха, једнако погледа у развалу, која прожиде нечастиве, те повика узмичући од ивице прне пропасти: „Бежимо, да и нас, као њи не прогута!“

Наука за вас, ви неодлучни хришћани! Ви, који примате опомену с несретна скончања грешника, који чујете истинске изреке св. писма, — ви ћете, ако не верујете, већ због неверовања тога у пропаст'отити. О, сиђите у дубину срца свога! Оставите ваш опасни пут, избегавајте прилике, клоните се зла угла. Још чека божија дуготрпња; још је божије милосрђе готово да вас прими; још је судница милости, још вам је и пут жртвенику отворен, да се с Богом помирите, саједините. Заступништво свете мајке божије нек вам је у помоћ! Непознати су нам савети божији. Дуже оклевање може вас стати душе и вечности.

Спаситељу наш, животе наш и надање наше! Ми не ћемо чекати страшног дола Јосафатова, ми ћемо безбедније прибећи крсту твоме на Голготи. Погледај нас чело ногу твојих прострете у време милости, да твоје милосрђе, твоју љубав дозовемо. Још су ране твоје отворене, да нас у себе сакрију; још тече крв твоја, да нас опере од кривице; још ти полагеш живот свој, да наш живот спасеш. Не, Боже милосрђа! ти нећеш да се изгубимо, пошто си сам себе предао на муке и гонидбу и смрт крсну, да нас откупиш од смрти и пакла. Та скупа цена нашег откупа нек не буде на нама изгубљена. Ми ћемо послушати глас милости, примити руку помиловатеља, очистити се у тајни покајања од сваке кривице, те помиловани теби следовати до конца живота, да нас негда у дан судни упутити ликовима изабраних твојих, и уведеш у царство оца твога, у вечиту славу. Амин.

(По италијанском.)

† Милутин Петровић.

ЧАСОПИСИ И ЛИСТОВИ

које уредништво добија у замену:

Извѣстїя С.-Петербургскаго Славянскаго Благотворительнаго Общества. У Санкт-Петербургу 1884.

Slovinac. Odgovorni urednik Vjekoslav Pretner. Izlazi 1. 11. i 21. svakog mjeseca a cijena mu je izvan Dubrovnika po svo carevini 5 fna. Vlasništvo i izdavanje tiskarnice Dragutina Pretnera u Dubrovniku.

Сарајевски лист. Одговорни уредник Иван В. Поповић. Излази три пут у седмици: сриједом, петком и недјељом. Претплата: четврт г. 2 ф., половина г. 4 ф., на год, 8 фор. Издање и штампа земаљске штамарије.

Још се могу добити сви бројеви „Глас Истине“ од почетка о. г. до данас.